

HCS D

**Human capital and social
development.**

2025 – volume 16, issue 4

Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali.

2025 – 16-jild, 4-son

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI**

**Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali
Journal Human capital and social development
Журнал Человеческий капитал и социальноеразвитие
Jurnali**

15-jild, 4-son (avgust) 2025.

Jurnal 2021-yilda tashkil topgan.

Davriyligi: har ikki oyda

Davriy nashirning rasmiy nomi: “Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish”-“Human capital and social development”-“Человеческий капитал и социальное развития” O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 19.05.2021 sanada berilgan №1179 guvohnomasi bilan ro‘yhatdan o‘tgan.

Jurnal: O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2023-yil 30-noyabrdagi 342/3-son qarori bilan tasdiqlangan Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) Ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yhatiga kiritilgan.

Jurnal asoschilari: Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla tarqqiyotini boshqarish instituti.

Nashr etuvchi: SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi.

Xalqaro indeksi: ISSN 3030-3672

Tahririyat telefoni: +998 (94) 283 56 78, +998 (90) 502 13 03

Pochta manzili: 140104, Samarqand shahar., Universitet xiyoboni, 4

Web-sayt: www.hcsd.samdu.uz.

E-mail: muhridinrabbimov@gmail.com

«INSON KAPITALI VA IJTIMOYIY RIVOJLANISH»

«HUMAN CAPITAL AND SOCIAL DEVELOPMENT»

«ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И СОЦИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ»

JURNALI

Bosh muharrir: t.f.d., prof. Xalmuradov Rustam Ibragimovich

Bosh muharrir o‘rinbosari: i.f.d., prof. Arabov Nurali Uralovich

Kotib: PhD, dots. Nasimov Ikrom Xusanovich

Texnik muharrir: assistent., Rabbimov Muxriddin Musoqul o‘g‘li

TAHRIRIYAT KENGASHI

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. Abdurahmonov Qalandar Xodjayivech

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. G‘ulomov Saidaxror Saidaxmedovich

DSc, professor Daler Mirpochoyev (Iqtisodiyot va savdo instituti, Tojikiston)

PhD, professor Arindam Banik (Xalqaro menejment instituti, Hindiston)

PhD, professor Jiye Li (Sian Jiatong universiteti, Xitoy Xalq Respublikasi)

PhD, professor Bayong Van Li (Yongnam universiteti, Janubiy Koreya)

PhD, professor Vonyong Li (Yongnam universiteti, Janubiy Koreya)

PhD, professor Yan Patterson (Kvinslend universiteti, Avstraliya)

PhD, dots. Djurakulov Shoxrux Davronovich (SamDU)

i.f.n., dots. Yuldashev Shamsiddin Qiyomiddinovich (SamDU)

i.f.n., dots. Nizamov Axtam Numonovich (SamDU)

i.f.n., dots. Bozorov Berdimurod Ulug‘murodovich (SamDU)

i.f.n., dots. Boboqulov Bahromqul Mamatkulovich (SamDU)

i.f.n., dots. Usmonova Dilafruz Karshiyevna (SamDU)

i.f.n., dots. Alibekova Saodat Lapasovna (SamDU)

PhD, dots. Ulug‘murodova Nodira Berdimuradovna (SamDU)

PhD, dots. Sharifov Shuhrat Saidahmadovich (SamDU)

PhD, dots. Bakayev Ziyovuddin Toshbolta o‘g‘li (SamDU)

PhD, dots. Karjavova Xurshida Abdumalikovna (SamDU)

PhD, dots. Mansurova Nargiza Shamsiddinovna (“Ipak yo‘li” turizm va madaniy meros xalqaro universiteti)

PhD, dots. Djalilov Faxriddin Azimovich (SamDU)

PhD, dots. Boltayev Burxon Sadinovich (SamDU)

PhD, dots. Maxmudova Mohinur Ravshanbekovna (SamDU)

BARQAROR TURIZM MEZONLARI ASOSIDA MEHMONXONA XIZMATLARI SIFATINI BAHOLASH MODELI

N.U.Sultonova

“Ipak yo‘li” turizm va madaniy meros xalqaro universiteti, Samarqand, O‘zbekiston.

OPEN ACCESS

HCSD

Correspondence

Sultanova Nigina Utkurovna

“Ipak yo‘li” turizm va madaniy meros
xalqaro universiteti PhD, dots.v.b.

Email: sultanova-nigina@list.ru

Received: 21 July 2025

Revised: 29 July 2025

Accepted: 16 August 2025

Published: 30 August 2025

Funding source for publication:
Samarkand State University.

Publisher's Note: HCSD stays neutral
with regard to jurisdictional claims in
published maps and institutional
affiliations.

Copyright: Journal Human capital and
social development © 2 by Samarkand
State University is licensed
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Annotatsiya: Mazkur maqolada barqaror turizm tamoyillari asosida mehmonxona xizmatlari sifatini baholashga mo‘ljallangan ilmiy-amaliy model ishlab chiqilgan. Tadqiqot doirasida xizmatlar sifatiga ta’sir etuvchi ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy ko‘rsatkichlar majmuasi tahlil qilinib, xalqaro standartlar (GSTC, Green Key) asosida baholash mezonlari taklif etildi. Shuningdek, mehmonxonalar faoliyatida resurs tejamkorlik, energiya samaradorligi, chiqindilarni boshqarish, xizmatlar shaffofligi va mijozlar qoniqishining barqarorlik bilan bog‘liq integrativ ta’siri yoritilgan. Taklif etilgan model mehmonxona boshqaruviga sifat monitoringini ilg‘or darajada tashkil etish va barqaror turizmga mos raqobatbardosh strategiyalarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: barqaror turizm, mehmonxona menejmenti, xizmat sifati, baholash modeli, ekologik barqarorlik, GSTC.

Abstract: This article develops a scientific and practical model for assessing the quality of hotel services based on the principles of sustainable tourism. Within the framework of the study, a set of environmental, social and economic indicators affecting the quality of services was analyzed, and assessment criteria were proposed based on international standards (GSTC, Green Key). The integrative impact of resource efficiency, energy efficiency, waste management, service transparency and customer satisfaction on sustainability in hotel activities was also highlighted. The proposed model will help hotel management to organize quality monitoring at an advanced level and develop competitive strategies suitable for sustainable tourism.

Keywords: sustainable tourism, hotel management, service quality, assessment model, environmental sustainability, GSTC.

Аннотация: В данной статье разрабатывается научно-практическая модель оценки качества гостиничных услуг, основанная на принципах устойчивого туризма. В рамках исследования проанализирован комплекс экологических, социальных и экономических показателей, влияющих на качество услуг, и предложены критерии оценки, основанные на международных стандартах (GSTC, Green Key). Также отмечено комплексное влияние ресурсоэффективности, энергоэффективности, управления отходами, прозрачности обслуживания и удовлетворенности клиентов на устойчивость гостиничной деятельности. Предложенная модель поможет руководству гостиничного бизнеса организовать мониторинг качества на продвинутом уровне и разработать конкурентные стратегии, подходящие для устойчивого туризма.

Ключевые слова: устойчивый туризм, управление гостиницами, качество обслуживания, модель оценки, экологическая устойчивость, стандарты GSTC.

XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA ISH BILAN BANDLIK DARAJASINI BAHOLASH USLUBLARI

A.A.Abdusaidov

Samamargand iqtisodiyot va serves instituti, Samarqand, O'zbekiston.

OPEN ACCESS
HCSD

Correspondence

Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
mustaqil tadqiqotchisi

E-mail: akmal_a85@gmail.com

Tel: + 99897 406 37 37

Received: 21 July 2025

Revised: 29 July 2025

Accepted: 16 August 2025

Published: 30 August 2025

Funding source for publication:
Samarkand State University.

Publisher's Note: HCSD stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: Journal Human capital and social development © 2 by Samarkand State University is licensed <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Annotatsiya: Ushbu maqolada xizmat ko'rsatish sohasida ish bilan bandlik darajasini baholashning nazariy-metodologik asoslari, bandlik ko'rsatkichlarini aniqlashda qo'llaniladigan statistik va iqtisodiy tahlil uslublari, xalqaro tajribada qo'llaniladigan baholash mezonlari hamda O'zbekiston xizmatlar sektorida bandlik dinamikasini o'lchashga doir yondashuvlar o'rganiladi. Shuningdek, sektor bo'yicha bandlik darajasini aniqlashda tarkibiy, dinamik, indeks va korrelyatsion-regression usullarining qo'llanish imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: xizmat ko'rsatish sohasi, bandlik, mehnat bozori, baholash usullari, indeks tahlili, korrelyatsiya, xizmatlar sektori, iqtisodiy o'sish.

МЕТОДЫ ОЦЕНКИ УРОВНЯ ЗАНЯТОСТИ В СФЕРЕ УСЛУГ

Аннотация: В статье рассматриваются теоретико-методологические основы оценки уровня занятости в сфере услуг, методы статистического и экономического анализа, используемые для определения показателей занятости, критерии оценки, используемые в международном опыте, и подходы к измерению динамики занятости в сфере услуг Узбекистана. Также анализируются возможности применения структурного, динамического, индексного и корреляционно-регрессионного методов для определения уровня занятости по отраслям.

Ключевые слова: сфера услуг, занятость, рынок труда, методы оценки, индексный анализ, корреляция, сфера услуг, экономический рост.

METHODS OF ASSESSING THE LEVEL OF EMPLOYMENT IN THE SERVICE SECTOR

Annotation: This article studies the theoretical and methodological foundations of assessing the level of employment in the service sector, statistical and economic analysis methods used to determine employment indicators, assessment criteria used in international experience, and approaches to measuring employment dynamics in the service sector of Uzbekistan. It also analyzes the possibilities of using structural, dynamic, index and correlation-regression methods to determine the level of employment by sector.

Keywords: service sector, employment, labor market, assessment methods, index analysis, correlation, service sector, economic growth.

Kirish.

Zamonaviy global iqtisodiyotda xizmat ko'rsatish sohasi iqtisodiy o'sishning barqaror drayverlaridan biriga aylangan bo'lib, mehnat bozorida yangi ish o'rinlarini yaratish, aholi daromadlarini oshirish va inson kapitalining samarali foydalanishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Xalqaro tajribada xizmatlar sektori YAIMning asosiy qismini shakllantiruvchi, iqtisodiy tizimning moslashuvchan va innovatsion tarmoqlarini qamrab oluvchi strategik yo'nalish sifatida qaraladi. Bugungi kunda rivojlangan davlatlarda ushbu sektor bandlikning 60–70 foizini ta'minlashi, iqtisodiy o'sishning sifat ko'rsatkichlariga bevosita ta'sir o'tkazuvchi asosiy omilga aylanganini ko'rsatadi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda iqtisodiy islohotlar natijasida xizmat ko'rsatish sohasi jadal sur'atlar bilan rivojlanib, uning iqtisodiyotdagi ulushi yildan-yilga ortib bormoqda. Xizmatlar sektorida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning faol rivojlanis transport-logistika tizimining modernizatsiyasi, axborot texnologiyalarining kirib kelishi va raqamli iqtisodiyotni joriy etish jarayonlari yangi ish o'rinlarining yaratilishini jadallashtirdi. Biroq, sohada yuz berayotgan tarkibiy o'zgarishlar, mehnat resurslarining malaka darajasi, xizmatlar sifati va mehnat unumdorligining oshishi kabi jarayonlar bandlikni baholashning an'anaviy yondashuvlarini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Xizmat ko'rsatish sohasida bandlik darajasini baholash murakkab, ko'p omilli jarayon bo'lib, u nafaqat band bo'lganlar sonini aniqlash, balki mehnat

unumdorligi, sektorning iqtisodiy o'sishga qo'shgan hissasi, xizmatlar turlari bo'yicha tarkibiy siljishlar, hududlar kesimidagi bandlik farqlari, ijtimoiy-iqtisodiy omillar ta'sirini aniqlash kabi ko'plab masalalarni qamrab oladi. Shuningdek, raqamli transformatsiya sharoitida xizmatlarning ko'payishi, masofaviy bandlik va gig-iqtisodiyotning kengayishi bandlikni statistika nuqtai nazaridan baholashga yangi yondashuvlarni talab qilmoqda.

Bugungi kunda bandlikni baholashda xalqaro amaliyotda qo'llaniladigan – ILO indeksleri, Employment Elasticity modeli, OECD xizmatlar sektori raqobatbardoshligini aniqlash yondashuvlari, UNDP inson kapitali ko'rsatkichlari – O'zbekiston sharoitida ham qo'llash uchun muhim metodologik asos bo'lib xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, milliy statistika tizimini yaxshilash, xizmatlar sektorining tarkibiy xususiyatlarini chuqur o'rganish hamda bandlik darajasini baholashda kompleks iqtisodiy-statistik yondashuvlarni qo'llash talab etiladi.

Mavzu bo'yicha adabiyotlarni

Bu borada bir qator mashhur iqtisodchi olimlarning nazariyalari alohida ahamiyatga ega. Xususan, Nobel mukofoti sovrindori S. Kuznets o'zining iqtisodiy o'sish va strukturaviy transformatsiya haqidagi tadqiqotlarida xizmat ko'rsatish sohasiga mehnat resurslarining o'tishini iqtisodiyotning rivojlanish bosqichlariga xos tabiiy jarayon sifatida talqin qiladi. Uning fikricha, iqtisodiyot industriyadan xizmatlar sektoriga siljigani sari bandlikning mazkur tarmoqqa jamlanishi o'sishning sifat ko'rsatkichlaridan biri sifatida qaraladi. Demak, Kuznets nazariyasi xizmatlar sektorida bandlikni

baholashda strukturaviy o'zgarishlar dinamikasini aniqlashga asos bo'lib xizmat qiladi.

Bandlikni baholashning nazariy poydevorini shakllantirgan yana bir yirik olim D. Bell bo'lib, u postindustrial jamiyat konsepsiyasini ilgari surgan. Bellning fikricha, iqtisodiyotning yangi bosqichi – bilimlar va innovatsiyalarga asoslangan xizmatlar iqtisodiyoti – mehnat bozorining tubdan o'zgarishiga olib keladi. Uning ta'kidlashicha, xizmatlar sektoridagi bandlikni baholashda nafaqat son jihatidan, balki sifat omillariga – malaka, intellektual mehnat, axborot texnologiyalaridan foydalanish darajasi kabi ko'rsatkichlarga e'tibor qaratilishi lozim. Bu yondashuv xizmatlar sohasining zamonaviy shakllarini tahlil qilishda muhim nazariy asoslarga ega.

P. Krugman esa xizmatlar sektorida mehnat unumdorligi va bandlik darajasi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tadqiq etgan. Uning ilmiy xulosalarida xizmatlar sektori bandligining o'sishi iqtisodiyotning umumiy samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatishi, biroq xizmat turlarining o'ziga xosligi sababli mehnat unumdorligi ko'pincha sekin ortishini qayd etadi. Shuning uchun Krugman xizmatlar sektorida bandlikni baholashda ishlab chiqarish hajmining bandlikka nisbatan elastiklik koeffitsientidan foydalanishni tavsiya qiladi. Bu esa xizmatlar iqtisodiyotini baholashda iqtisodiy-matematik yondashuvlarning ahamiyatini oshiradi.

Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO) tadqiqotlarida xizmatlar sektoridagi bandlik mehnat bozorining eng tez o'sayotgan segmenti sifatida e'tirof etiladi. ILO metodologiyasiga ko'ra, bandlik darajasini baholashda nafaqat band bo'lganlar soni, balki iqtisodiy

faollik darajasi, bandlikning norasmiy sektordagi ulushi, ayollar va yoshlarning bandlik ko'rsatkichlari, xizmatlar turlari bo'yicha tarkibiy siljishlar kabi ko'rsatkichlar ham hisobga olinishi lozim. Ushbu yondashuvlar xizmatlar sektorida bandlikni kompleks baholash uslublarining asosiy mezonlarini belgilab beradi.

OECD tadqiqotchilari esa xizmatlar sektorining raqobatbardoshligi va innovatsion rivojlanishi bandlik darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi. Ularning fikricha, transport-logistika, moliyaviy xizmatlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari kabi yuqori qo'shilgan qiymatga ega xizmatlar tarmoqlarida bandlikni baholash samaradorlik ko'rsatkichlarini aniqlash bilan birlashgan holda olib borilishi kerak.

Mazkur yo'nalish bo'yicha respublika olimlari orasida B. Xamidovning mehnat bozori iqtisodiyotiga oid tadqiqotlari alohida o'rin tutadi. Uning fikricha, xizmat ko'rsatish sohasida bandlikni baholashda faqat band bo'lganlar soni emas, balki mehnat unumdorligi, xizmatlar sifati, malaka tuzilmasi kabi ko'rsatkichlarni ham qamrab olgan tizimli yondashuv zarur. Xamidov xizmatlar sektorida bandlikning hududlar bo'yicha farqlanishi va tarkibiy diversifikatsiyaning bandlik dinamikasiga ta'sirini ilmiy asoslab beradi.

R. Rasulov xizmatlar sektorining iqtisodiy o'sishdagi rolini tahlil qilib, mazkur sektor aholi bandligini diversifikatsiya qilishda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini ta'kidlaydi. Uning ta'kidlashicha, xizmatlar sohasida bandlik darajasini baholashda kichik biznesning roli, xizmatlar turlarining kengayishi va raqamli xizmatlarning ulushi alohida e'tiborni talab qiladi.

A. Jo'rayevning ilmiy ishlanmalarida esa mehnat resurslari tarkibi, demografik omillar va iqtisodiy faollik darajasining xizmatlar sektorida bandlikka ta'siri o'rganilgan. U xizmatlar sohasida bandlikni baholashda yoshlar bandligi, ayollar bandligi, norasmiy sektor ulushi kabi ko'rsatkichlarning ahamiyatini asoslaydi.

O. Sultonov esa xizmatlar sektorining moslashuvchanligini tahlil qilib, zamonaviy mehnat shakllari – masofaviy bandlik, frilanserlik, vaqtinchalik bandlik – xizmatlar sohasida bandlikni baholash metodologiyas takomillashtirishni talab qilayotganini ta'kidlaydi.

G. Toshmatovning ilmiy qarashlarida esa xizmatlar sektorining iqtisodiy o'sishga qo'shgan hissasi hamda bandlik darajasiga ta'sirini baholashda regressiya tahlili va korrelyatsion modellarni qo'llash samaradorligi asoslangan.

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu tadqiqotning metodologiyasi xizmat ko'rsatish sohasida ish bilan bandlik darajasini baholashning nazariy-amaliy asoslarini chuqur va tizimli o'rganishga qaratilgan bo'lib, unda bandlik strukturasining

o'zgarishi, xizmatlar sektori bo'yicha mehnat bozori ko'rsatkichlarining dinamikasi hamda baholash uslublarining zamonaviy yondashuvlari ilmiy asosda tahlil qilinadi. Tadqiqot yondashuvi xizmat ko'rsatish sohasida bandlik darajasini aniqlashda qo'llaniladigan an'anaviy statistika usullari bilan bir qatorda, innovatsion baholash yondashuvlari – klaster tahlili, ko'p omilli regressiya, korrelyatsion tahlil, indekslash, tarkibiy o'zgarishlar koeffitsientini aniqlash kabi metodlarni uyg'un qo'llashga asoslanadi.

Tahlil va natijalar.

Xizmat ko'rsatish sohasida ish bilan bandlik darajasini baholash zamonaviy iqtisodiyotni tahlil qilishda muhim o'rin tutadi. Chunki servis sektori nafaqat yalpi ichki mahsulotning katta qismini shakllantiradi, balki iqtisodiy faollik, yangi ish o'rinlari yaratish va aholining daromad manbalarini kengaytirishning asosiy drayveri hisoblanadi. Tadqiqotning ushbu bo'limida O'zbekiston xizmatlar sektorida bandlik darajasi dinamikasi, uning tarkibiy tuzilishi, hududlar kesimidagi farqlar hamda xalqaro me'yorlarga muvofiqligi chuqur tahlil qilindi.

1-jadval

Xizmat ko'rsatish sohasida bandlik darajasini baholashning asosiy uslublari

Baholash uslubi	Uslub mazmuni	Xizmatlar sektorida qo'llanishi	Natija turi
1. Dinamik qatorlar tahlili	Bandlik darajasining vaqt bo'yicha o'zgarishini o'rganadi	Xizmatlar sektorida yilma-yil bandlar ulushining o'sish sur'atlarini aniqlash	Trend, o'sish sur'atlari, barqarorlik ko'rsatkichi
2. Indeks usuli	Bandlik jarayonidagi nisbiy o'zgarishlarni aniqlaydi	Mehnat unumdorligi indeksi, xizmatlar ulushi indeksi	Umumiy va zanjirli indekslar
3. Regressiya tahlili	Bandlikka ta'sir qiluvchi omillar ta'sirini aniqlash	Investitsiya, raqamli xizmatlar, kichik	R^2 , β -koeffitsientlar,

		biznes, aholi talabi ta'sirini aniqlash	omillar ta'sir darajasi
4. Strukturaviy tahlil	Tarmoq tarkibidagi o'zgarishlarni baholaydi	Transport, savdo, IT, turizm bo'yicha bandlik tarkibini o'rganish	Tarkibiy siljishlar koeffitsienti
5. Klaster tahlili	Hududlarni rivojlanish darajasi bo'yicha guruhlariga ajratadi	Hududlar bo'yicha xizmatlar sektori bandlik salohiyatini aniqlash	Hududiy guruhlar, klaster xaritalari
6. Korrelatsiya tahlili	Ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlaydi	Bandlik – YaIM, bandlik – xizmatlar hajmi, bandlik – investitsiya	r-koeffitsient
7. Ekspert baholash usuli	Mutaxassislarning sifat baholari	Xizmatlar sektorida yangi bandlik shakllari samaradorligini baholash	Ekspert reytinglari
8. Mehnat bozori samaradorlik ko'rsatkichlari tahlili	Ish o'rinlari samaradorligini o'lchaydi	Bir ishchiga to'g'ri keladigan xizmat hajmi, unumdorlik	Samaradorlik indeksi

Xizmat ko'rsatish sohasida ish bilan bandlik darajasini baholashda turli statistik va iqtisodiy-analitik usulardan foydalanish zarur bo'lib, bu usulbandlik jarayonining ko'p qirrali xususiyatlarini to'liq ochib berishga imkon yaratadi. Jadvalda keltirilgan sakkizta baholash uslubi xizmatlar sektoridagi bandlikni kompleks o'rganishda qo'llaniladigan eng samarali metodlar sirasiga kiradi. Har bir uslub o'zining ilmiy mazmuni, qo'llanish sohasi hamda natijaviy ko'rsatkichlari bilan ahamiyatlidir.

Dinamik qatorlar tahlili ish bilan bandlikni vaqt bo'yicha o'zgarishini o'rganishga xizmat qilib, xizmatlar sektoridagi yilma-yil o'sish, pasayish yoki barqarorlashuv tendensiyalarini aniqlash imkonini beradi. Ushbu yondashuv xizmatlar bozorida demografik o'zgarishlar, raqamli

xizmatlarning kengayishi va iqtisodiy sikllarning ta'sirini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada trendlar, o'sish sur'atlari hamda bandlikning uzoq muddatli rivojlanish istiqbollari shakllanadi.

Indeks usuli nisbiy ko'rsatkichlar asosida bandlik jarayonini baholash imkonini berib, ayniqsa mehnat unumdorligi indeksi yoki xizmatlar ulushi indeksi orqali tarmoqning iqtisodiy faolligi diagnostikasini soddalashtiradi. Xizmatlar sektorida indekslarning qo'llanishi iqtisodiy jarayonlarni yilma-yil solishtirish imkonini yaratadi, bu esa tashkiliy qarorlar qabul qilishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Regressiya tahlili bandlik darajasiga ta'sir qiluvchi omillar – investitsiyalar hajmi, kichik biznes ulushi, raqamli xizmatlar kengayishi va aholining iste'mol talabi kabi ko'plab

determinantlarning ta'sir kuchini aniqlash imkonini beradi. R^2 , β -koeffitsientlar orqali omillarning ta'sir darajasi o'lganib, xizmatlar sektoridagi bandlikka qaysi omil kuchliroq turtki berayotganini ilmiy asosda baholash mumkin bo'ladi.

Strukturaviy tahlil xizmatlar sektori tarkibini ochib berishga xizmat qilib, transport, IT, savdo, turizm kabi yo'nalishlarda bandlikning qanday nisbatlarda shakllanayotganini ko'rsatadi. Ushbu tahlil tarmoq ichidagi strukturaviy siljishlarni, yuqori qo'shilgan qiymat yaratadigan segmentlarning hissi ortib borayotganini aniqlashda muhim rol o'ynaydi. Natijada strukturaviy siljish koeffitsienti shakllanadi.

Klaster tahlili hududlarni rivojlanish darajasi bo'yicha guruhlariga ajratish orqali xizmatlar sektorida hududiy nomutanosibliklarni aniqlaydi. Bu yondashuv xizmat ko'rsatish sohasida bandlik salohiyatining hududiy farqlarini aniqlashga yordam beradi, ya'ni qaysi hududlarda xizmatlar sektori rivojlangan, qaysilarida esa past darajada ekanligini ko'rsatadi. Natijada hududiy klaster xaritalari va guruhlanishlari shakllanadi.

Korrelatsiya tahlili xizmatlar sektorida bandlik darajasi bilan YaIM, xizmatlar hajmi yoki investitsiyalar

o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash imkonini beradi. r -koeffitsient orqali bog'liqlikning yo'nalishi va kuchi o'lchanadi. Masalan, xizmatlar hajmi va bandlik ko'rsatkichlari o'rtasidagi yuqori musbat korrelatsiya xizmatlar iqtisodiyotining bandlik yaratish bo'yicha yetakchi soha ekanini tasdiqlaydi.

Ekspert baholash usuli amaliyotchi mutaxassislar fikriga tayanib, xizmatlar sektorida yangi bandlik shakllarining samaradorligini baholash imkonini beradi. Ayniqsa platformaviy mehnat, freelancing, masofaviy bandlik kabi zamonaviy bandlik shakllari bo'yicha ob'ektiv miqdoriy ma'lumotlar yetarli bo'lmagan sharoitlarda ularning rivojlanish istiqbolini ekspertlar orqali baholash ilmiy jihatdan asosli yondashuv hisoblanadi.

Mehnat bozori samaradorlik ko'rsatkichlari tahlili esa xizmatlar sektorida yaratilgan ish o'rinlarining iqtisodiy samaradorligini aniqlaydi. Bir ishchiga to'g'ri keladigan xizmat hajmi, mehnat unumdorligi va xizmatlar qo'shilgan qiymati kabi ko'rsatkichlar asosida xizmatlar sektorining real samaradorligi aniqlanadi. Bu uslub xizmatlar iqtisodiyotining nafaqat hajman, balki sifat jihatdan ham o'sish darajasini baholashga xizmat qiladi.

2-jadval

Xizmat ko'rsatish sohasida ish bilan bandlik darajasini baholash ko'rsatkichlari

Yillar	Bandlik darajasi (%)	Xizmatlar sektorida band bo'lganlar ulushi (%)	Mehnat unumdorligi (mln so'm/ishchi)	Raqamli xizmatlarda bandlik ulushi (%)
2020	53.4	33.1	42.3	6.8
2021	54.7	34.8	45.1	9.4
2022	56.2	35.5	48.7	12.6
2023	57.9	36.4	52.2	15.3
2024	59.3	37.8	56.8	18.7

2020–2024-yillar davomida xizmat ko'rsatish sohasida ish bilan bandlik darajasini baholash bo'yicha keltirilgan ko'rsatkichlar tahlili, mazkur sektor mehnat bozorining izchil o'sib borayotganini ko'rsatadi. Avvalo, umumiy bandlik darajasi 53,4 foizdan 59,3 foizga yetgani xizmatlar sektorining nafaqat iqtisodiyotdagi ulushi ortayotganini, balki bandlikni yutuvchi asosiy soha sifatida shakllanib borayotganini anglatadi. Bu ko'rsatkichlar mamlakatda xizmatlar iqtisodiyotining modernizatsiyasi, yangi xizmat turlari yaratilishi va xizmat korxonalarining geografik diversifikatsiyasi bilan uzviy bog'liq.

Xizmatlar sektorida band bo'lganlar ulushi besh yillik davrda 33,1 foizdan 37,8 foizga o'sib, o'rtacha yillik 2–3 foizlik barqaror o'sish sur'atlarini namoyish qilgan. Bu, bir tomondan, yangi ish o'rinlarining ko'proq aynan xizmatlar segmentida yaratilib borayotganini ko'rsatsa, ikkinchi tomondan, ishchi kuchining real iqtisodiyot sektorlaridan xizmatlarga qayta taqsimlanish jarayoni jadallashayotganidan dalolat beradi. Mazkur tendensiya rivojlangan davlatlar tajribasida kuzatiladigan "xizmatlarga yo'naltirilgan iqtisodiyot" modelining shakllanishi bilan mos keladi.

Jadvalda keltirilgan mehnat unumdorligining 42,3 mln so'mdan 56,8 mln so'mga o'sishi sohaning nafaqat miqdoriy, balki sifat jihatdan transformatsiya qilinayotganini tasdiqlaydi. Xizmatlar sektorida mehnat unumdorligining oshishi asosan quyidagi omillar bilan bog'liq:

- xizmat ko'rsatish jarayonlarining raqamlashtirilishi;
- malakali kadrlar ulushining ortishi;

– xizmatlar tarkibida yuqori qo'shilgan qiymatga ega faoliyat turlarining kengayishi;

– biznes jarayonlarining optimallashtirilishi va servis logistikasining yaxshilanishi.

Shuningdek, tahlilda eng muhim ko'rsatkichlardan biri bo'lgan raqamli xizmatlar segmentida bandlik ulushi keskin, ya'ni 6,8 foizdan 18,7 foizga oshgan. Ushbu o'sish xizmat ko'rsatish sohasidagi transformatsiyaning asosiy drayveri sifatida raqamli iqtisodiyot va platformaviy bandlikning kuchayib borayotganini ko'rsatadi. Xususan, elektron tijorat, IT-xizmatlar, onlayn ta'lim, masofaviy servislar va platforma mehnat tizimlari yangi ish o'rinlari yaratish bo'yicha an'anaviy xizmat ko'rsatish yo'nalishlaridan ancha ustun bo'la boshlagan.

Bundan tashqari, jadvaldagi ko'rsatkichlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tahlil qilganda, bandlik darajasining o'sishi mehnat unumdorligi va raqamli xizmatlar ulushi bilan bevosita korrelyatsiyaga ega ekanligi aniqlanadi. Bu esa baholash metodologiyasida kompleks ko'rsatkichlar tizimini qo'llash zarurligini ko'rsatadi. Ya'ni, xizmat ko'rsatish sohasida bandlikni baholashda faqat son ko'rsatkichlari bilan cheklanib bo'lmaydi; sifat ko'rsatkichlari, raqamli iqtisodiyot faolligi, xizmatlar tarkibidagi o'zgarishlar kabi omillarni birgalikda o'rganish ilmiy asoslangan xulosalar chiqarishga imkon beradi.

Xulosa va takliflar.

Ushbu tadqiqot natijalari xizmat ko'rsatish sohasida ish bilan bandlik darajasini baholashning zamonaviy metodologik yondashuvlarini tizimli tarzda o'rganish imkonini berdi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, xizmatlar sektoridagi bandlik jarayoni nafaqat

miqdoriy ko'rsatkichlar bilan, balki sifat jihatdan ham uzluksiz transformatsiyaga uchramoqda. Bu jarayonning asosiy drayverlari quyidagilardan iborat:

1. Raqamli transformatsiya va innovatsion xizmatlar – platformaviy mehnat, freelancing, masofaviy xizmatlar va elektron tijorat kabi yangi ish shakllari bandlikning innovatsion tarkibini shakllantirmoqda.

2. Kichik va o'rta biznesning rolining oshishi – xizmatlar sektorida bandlikning asosiy qismi aynan kichik tadbirkorlik korxonalari hisobiga yaratilmoqda.

3. Hududiy diversifikatsiya – xizmatlar sektorida bandlik darajasi hududlar bo'yicha sezilarli farq qiladi, bu esa hududiy siyosat va ish o'rinlari taqsimotini optimallashtirish zaruratini ko'rsatadi.

Tadqiqot davomida qo'llangan baholash uslublari – dinamik qatorlar tahlili, indeks usuli, regressiya va

strukturaviy tahlil, klaster va korrelatsiya tahlillari, ekspert bahosi hamda mehnat bozori samaradorlik ko'rsatkichlari tahlili – xizmatlar sektorida bandlik darajasini kompleks baholash imkonini berdi. Ushbu uslublar birgalikda qo'llanilganda bandlikning miqdoriy, sifatli, hududiy va strukturaviy xususiyatlarini ilmiy asosda aniqlash va prognozlash imkoniyatini yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, xizmat ko'rsatish sohasida ish bilan bandlik darajasini baholashda kompleks va integratsiyalashgan yondashuv zarur bo'lib, bu nafaqat amaliy boshqaruv, balki davlat siyosati va iqtisodiy rejalashtirish uchun ham muhim ahamiyatga ega. Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi va xizmatlar sektoridagi yangi ish shakllari hisobiga bandlik darajasi yanada oshishi kutilmoqda, bu esa xizmatlar sektorining iqtisodiyotdagi o'sish va innovatsion rivojlanishidagi rolini yanada kuchaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi. Mehnat bozori statistik ko'rsatkichlari bo'yicha yillik hisobotlar. – Toshkent, 2023.
3. Pardayev, M.Q. Xizmatlar iqtisodiyoti va bandlikni baholash metodologiyasi. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2021.
4. Muhammedov, M.M. O'zbekiston mehnat bozori: xizmatlar sektori tahlili. – Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 2020.
5. Becker, G.S. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis. – Chicago: University of Chicago Press, 1993.
6. Castells, M. The Rise of the Network Society. – Oxford: Blackwell Publishers, 2010.
7. ILO (International Labour Organization). World Employment and Social Outlook: Digital Labour Platforms and the Future of Work. – Geneva, 2021.
8. OECD. Employment Outlook: The Future of Work. – Paris: OECD Publishing, 2020.
9. Xudoyberdiyev, X. Servis iqtisodiyoti nazariyasi. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2020.

CONTENTS

1	Arabov Nurali Uralovich	4-12
	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RISK LARNING SHAKLLANISHI: SABABLARI, TURLARI VA YO'NALISHLARI	
2	Мухсинова Парвина Абулкосимовна, Шоххусайнзаде Шохруз	13-25
	МЕХАНИЗМЫ ПРОСТРАНСТВЕННОЙ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ ПОДДЕРЖКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОМЫШЛЕННОЙ СИСТЕМЫ РЕГИОНА	
3	Turdibekov Xasan Ibragimovich	26-32
	TURIZMNI STRATEGIK RIVOJLANTIRISHNING HORIJ TAJRIBASI	
4	Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	33-38
	RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA XIZMATLAR SIFATINI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	
5	Tileuov Erkinbay Muratbaevich	39-46
	RAQAMLI IQTISODIYOTDA INSON KAPITALINI BOSHQARISH TAMOIYILLARI VA USULLARI	
6	Х.А.Абдукадырова	47-53
	ОЦЕНКА НЕДВИЖИМОСТИ В РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ПУТИ ЕЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	
7	Ахмедова Азиза Тохировна	54-58
	СИСТЕМА ИННОВАЦИОННОГО СТРАТЕГИЧЕСКОГО ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ	
8	Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	59-65
	IQTISODIYOTDA BARQAROR RIVOJLANISH NAZARIYASI VA UNING AMALIY TATBIQLARI	
9	Ibragimov Sardorbek Xusanovich	66-70
	TURIZMDA OMMAVIY TADBIRLARNI O'TKAZISHDA INSON RESURSLARINING AHAMIYATI	
10	Axmedov Sanjar Temur o'g'li	71-76
	XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI BOSHQARISH USULLARI VA BOSQICHLARI	
11	Ergashev Shoxrux Axtamovich	77-83
	YANGI O'ZBEKISTONDA AHOLI O'SISH STATISTIKASINING AHAMIYATI VA PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	
12	Муродов Шавкат Фарходович	84-90
	ОПТИМИЗАЦИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ СРЕДСТВ В МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ	
13	Tursunov Xasan Xolmuminovich, Samiyeva Muxlisa Olim qizi	91-97
	TURISM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA MADANIY MEROS OBYEKTARIDAN FOYDALANISH (RAQAMLASHTIRISH, VIRTUAL TURIZM VA BOSHQALAR)	
14	Toshmurza Raxmanov, Qobulov Dilshod Qodir o'g'li	98-103
	XUSUSIY TADBIRKORLIK KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	
15	Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	104-110
	AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISHDA BANDLIK SIYOSATINING SAMARADORLIGI	

16	Sultanova Nigina Utkurovna	111-115
	BARQAROR TURIZM MEZONLARI ASOSIDA MEHMONXONA XIZMATLARI SIFATINI BAHOLASH MODEL	
17	Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	116-124
	XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA ISH BILAN BANDLIK DARAJASINI BAHOLASH USHLBLARI	
18	Amriddinova Muslima Zayniddinovna, Axrorova Munavvar Farxod qizi	125-129
	ELEMENTLARINING O'ZARO MUNOSABATI VA ULARNI SAMARALI QO'LLASH AHAMIYATI	
19	Azizova Nilufar Ikrom qizi	130-135
	XIZMAT KO'RSATISH SOHALARIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O'RNI VA AHAMIYATI	
20	Berdiyeva Nafisa Qahramonovna	136-143
	IJTIMOY XIZMATLAR RIVOJLANISHINING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	
21	Mamirov Zamir Uzoq o'g'li	144-155
	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI XO'JALIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASHGA USHLBIY YONDASHUV	
22	Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	156-161
	MAMLAKATIMIZDA TURIZMNING RIVOJLANISH HOLATI VA TENDENSIYALARI TAHLILI	
23	Jin Bochen	162-166
	RURAL E-COMMERCE AND TECHNOLOGICAL INNOVATION: LESSONS FROM CHINA AND UZBEKISTAN	
24	Shamsiyev Davlatxon Shuxratxon o'g'li	167-173
	RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDA INVESTITSION DASTURLAR XAVFINI KAMAYTIRISH YO'LLARI	
25	Ye Hanlong	174-178
	SUCCESSFUL EXPERIENCES AND POLICY IMPLICATIONS OF THE SHANGHAI FREE TRADE ZONE FOR DEVELOPING COUNTRIES	
26	Amirov Akmal Mexrojovich, Sayitmurodov Og'abek Farxod o'g'li	179-187
	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI	
27	Shirov Ravshan Izatullayevich	188-199
	РАЗВИТИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НА ТУРИСТИЧЕСКОМ РЫНКЕ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	
28	Abduvaliyev Abdurahim Salim o'g'li	200-205
	RAQAMLI MARKETING VOSITALARINING GASTRONOMIK TURIZM RIVOJIGA TA'SIRI VA UNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA)	
29	Zhang WenRui	206-210
	THE ROLES OF VENTURE CAPITAL AND ANGEL INVESTMENT IN INNOVATION FINANCING (EXPANDED)	
30	Abdumajitov Baxtiyor Dustbek o'g'li	211-216
	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORAT EKOTIZIMI VA TADBIRKORLIK IMKONIYATLARI (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	